

Correctievoorschrift HAVO

2021

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het **'een juist antwoord bevat' is bepalend** voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

Opgave 1 Vrouwenvoetbal

1 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het verschil tussen sekse en gender: gender verwijst naar de cultureel bepaalde verschillen tussen mannen en vrouwen en sekse verwijst naar de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen 1
- een uitleg dat er in regel 14-23 van tekst 1 sprake is van het indelen van vrouwen op grond van gender, met een toepassing van het begrip gender 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Gender verwijst naar de cultureel bepaalde verschillen tussen mannen en vrouwen en sekse naar de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen 1
- Dat vrouwen beter 'sierlijke' sporten kunnen beoefenen waarbij ze er leuk uitzien en dat voetbal een veel te ruwe bezigheid voor vrouwen zou zijn (r. 14-23) is een voorbeeld van gender, want het gaat over cultureel bepaalde opvattingen over wat vrouwelijk is of hoe vrouwen zich zouden moeten gedragen en eruit zouden moeten zien 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat er tegenwoordig in de wereld van het voetbal nog steeds sprake is van sociale ongelijkheid, met een toepassing van het kernconcept sociale ongelijkheid 1
- informatie uit tekst 1 waaruit het kernconcept sociale ongelijkheid blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 1 staat dat het gros van de mannen nog altijd ‘geen enkele belangstelling vertoont voor de sportieve prestaties van vrouwen’ (r. 47-50) / dat er weinig geld gaat naar vrouwenvoetbal (r. 57-58) / dat bij sportclubs mannenteams voorrang krijgen op vrouwenteams (r. 75-83) 1
- Het verschil in sekse heeft dus consequenties voor de positie, waardering/behandeling van mannen en vrouwen: voetbal door vrouwen wordt minder gewaardeerd en anders behandeld dan voetbal door mannen. Er is dus sprake van sociale ongelijkheid tussen mannen en vrouwen 1

Opmerking

Ongelijkheid met een verwijzing naar het verbod dat de KNVB in 1938 instelde (r. 24-28) mag niet goed worden gerekend (want er wordt gevraagd naar sociale ongelijkheid in het heden).

3 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van het kernconcept representativiteit 1
- een uitleg dat het percentage vrouwen in voetbalbesturen ten opzichte van het percentage vrouwen onder de voetballers een indicator is van het kernconcept representativiteit, met een toepassing van dit kernconcept door het noemen van sekse/geslacht als achtergrondkenmerk 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het percentage vrouwen in voetbalbesturen ten opzichte van het percentage vrouwen onder de voetballers is een indicator van het kernconcept representativiteit 1
- Het percentage vrouwen in voetbalbesturen ten opzichte van het percentage vrouwen onder de voetballers geeft namelijk de mate aan waarin het achtergrondkenmerk (behorend tot de vrouwelijke) sekse van de bestuurders overeenkomt met dat van de groep die vertegenwoordigd wordt, namelijk voetballende vrouwen 1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat in dit streven van de FIFA (dat in 2022 ten minste een derde van de bestuurscommissie uit vrouwelijke leden bestaat) een veranderingsvraagstuk te herkennen is, met een toepassing van het kernconcept democratisering 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat in dit streven van de FIFA (dat in 2022 ten minste een derde van de bestuurscommissie uit vrouwelijke leden bestaat) een veranderingsvraagstuk te herkennen is, met een toepassing van het hoofdconcept verandering, waarbij het tempo en/of de richting van de verandering wordt benoemd 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In dit streven van de FIFA is een veranderingsvraagstuk te herkennen, want als er meer vrouwen in het bestuur komen, krijgen vrouwen meer inspraak en medezeggenschap en veranderen de machtsverhoudingen binnen de voetbalbond. Er is sprake van het proces van democratisering 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Hierdoor worden in een relatief korte tijd, na vele jaren van achterstand, de mogelijkheden van vrouwen om ontwikkelingen in het voetbal te beïnvloeden vergroot 	1
5	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een toepassing van het kernconcept cultuur en een voorbeeld uit tekst 2 waaruit het kernconcept cultuur blijkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat het volgen van de wedstrijden tijdens het Europees Kampioenschap (EK) vrouwenvoetbal een socialiserende werking voor jonge meisjes kan hebben, met een toepassing van het kernconcept socialisatie 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De vrouwen van het Nederlands elftal zijn een rolmodel voor meisjes (r. 15-17; r. 23-25), die nu weten dat ze met hun sport een serieuze ambitie kunnen hebben en dat ze prof kunnen worden (r. 1-8). Dit zijn voorstellingen/opvattingen/waarden. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Deze voorstellingen/opvattingen/waarden maken deel uit van een cultuur over de mogelijkheden om als meisje prof te worden en over voetballende vrouwen in het algemeen worden tijdens het EK vrouwenvoetbal overgedragen, en meisjes die naar het EK vrouwenvoetbal kijken, kunnen deze voorstellingen/opvattingen/waarden overnemen. Het volgen van de wedstrijden tijdens het EK vrouwenvoetbal kan dus een socialiserende werking voor jonge meisjes hebben 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat veel positieve aandacht voor de successen van vrouwenvoetbal op televisie weinig of geen invloed zal hebben op iemand die vrouwenvoetbal niet interessant vindt, met een toepassing van het begrip selectieve blootstelling.

voorbeeld van een juist antwoord:

Volgens de selectiviteitshypothese zal veel positieve aandacht voor de successen van vrouwenvoetbal op televisie weinig of geen invloed hebben op iemand die vrouwenvoetbal niet interessant vindt, omdat hij (volgens deze hypothese) niet naar (programma's over) vrouwenvoetbal op televisie zal kijken.

Opgave 2 Straffen en vertrouwen in de rechtspraak

---

7 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van de moderne school als school waarmee geïnformeerde burgers het eens zullen zijn, met als uitgangspunt van de moderne school daderrecht en een omschrijving hiervan 1
- het noemen en omschrijven van het uitgangspunt daadrecht als uitgangspunt van de klassieke school 1
- een redenering waarom geïnformeerde burgers het eens zullen zijn met de uitgangspunten van de moderne school en niet met de uitgangspunten van de klassieke school 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Geïnformeerde burgers zullen het eens zijn met de uitgangspunten van de moderne school, want de moderne school stelt in plaats van de daad de dader centraal: daderrecht. Dit betekent dat bij het bepalen van de strafmaat rekening wordt gehouden met de achtergrond van de verdachte 1
- Als burgers na het krijgen van informatie over de achtergrond van de verdachte minder behoefte hebben aan strengere straffen, past dit dus bij de moderne school. Informatie over de achtergrond van de verdachte zal in de visie van de klassieke school geen invloed hebben op de strafmaat 1
- De klassieke school stelt namelijk de daad centraal en gaat uit van vaststaande sancties voor alle daders: daadrecht 1

8 A

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 3	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat rechters over een cognitieve machtsbron beschikken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat rechters over een politieke machtsbron beschikken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat rechters macht hebben, met een toepassing van het vermogen om hulpbronnen in te zetten om bepaalde doelstellingen te bereiken / het vermogen om hulpbronnen in te zetten om de handelingsmogelijkheden van anderen te beperken/vergroten uit de omschrijving van het kernconcept macht 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Rechters beschikken over een cognitieve machtsbron, omdat ze veel kennis hebben van het recht 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Rechters beschikken over een politieke machtsbron, omdat hun macht wettelijk is vastgelegd en daarom legitiem is 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Rechters hebben macht, omdat ze op basis van hun kennis en wettelijke bevoegdheden rechtspreken en met hun uitspraak de handelingsmogelijkheden van degenen die terechtstaan (mede) bepalen 	1
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Alleen een scorepunt toekennen als zowel de soort machtsbron als de bijbehorende uitleg juist is.</i>	
10	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een toetsbare hypothese over het verband tussen de hoeveelheid informatie die de groep lager opgeleiden kreeg en de strafmaat die deze groep lager opgeleiden voorstelde, die bevestigd wordt door de informatie uit figuur 1 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van het aantal maanden gevangenisstraf / de hoogte van de gewenste straf als afhankelijke variabele 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een door figuur 1 bevestigde hypothese over het verband tussen de hoeveelheid informatie die de groep lager opgeleiden kreeg en de strafmaat die deze groep voorstelde, is: Lager opgeleiden die veel informatie krijgen, stellen minder maanden gevangenisstraf voor / stellen minder hoge straffen voor dan de lager opgeleiden die weinig informatie krijgen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De afhankelijke variabele is het aantal maanden gevangenisstraf / de hoogte van de gewenste straf 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat dit woordgebruik een beperking van de betrouwbaarheid van het onderzoek kan betekenen, met een toepassing van de eis van betrouwbaarheid voor sociaalwetenschappelijk onderzoek.

voorbeeld van een juist antwoord:

Als het taalgebruik voor sommige lager opgeleide deelnemers lastig is, dan kan het zijn dat zij delen van de beschrijving van de mishandelingszaak niet begrijpen en daardoor zal de strafmaat die zij voorstellen berusten op toeval en niet betrouwbaar zijn.

12 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- de eis van representativiteit of de eis van generaliseerbaarheid en een uitleg dat aan deze eis van sociaalwetenschappelijk onderzoek niet volledig voldaan is door de geselecteerde steekproef, met een toepassing van deze eis 1
- informatie uit regel 16 tot en met 31 van tekst 3 waaruit blijkt dat niet volledig voldaan is aan deze eis 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De geselecteerde groep hoger opgeleiden bestond uit alleen psychologiestudenten 1
- Psychologiestudenten zijn geen dwarsdoorsnede van de totale onderzoekspopulatie hoger opgeleiden. Daarom is aan de eis van representativiteit is niet volledig voldaan 1

Vraag	Antwoord	Scores
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Een juist antwoord bevat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • informatie uit tekst 3 waaruit selectieve berichtgeving blijkt • een argumentatie dat deze selectieve berichtgeving en een gebrek aan kennis het gezag van rechters kunnen aantasten, met een toepassing van het kernconcept gezag <p>voorbeeld van een juist antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 3 blijkt dat mensen bij hun oordeel over hoe het rechtssysteem werkt vooral afgaan op de media, maar dat mediaberichten selectief zijn. Zo krijgen slachtoffers bijvoorbeeld veel aandacht, wat ten koste kan gaan van achtergrondinformatie over een zaak (r. 39-43) • Als burgers door deze selectieve berichtgeving over rechtszaken en door gebrek aan kennis over het rechtssysteem niet begrijpen hoe de rechters de straf bepalen, kan dat negatieve gevolgen hebben voor hun steun voor die straffen (r. 47-51). Als burgers de besluiten van de rechters niet of minder accepteren, wordt de macht van de rechters als minder legitiem beschouwd en wordt hun gezag aangetast 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
14	<p>maximumscore 1</p> <p>Een juist antwoord bevat een uitleg dat de rechtspraak een sociale institutie is, met een toepassing van het kernconcept sociale institutie.</p> <p>voorbeeld van een juist antwoord: De rechtspraak is gebaseerd op wetten, geformaliseerde regels, en door middel van de rechtspraak worden het gedrag en de onderlinge relaties van mensen gereguleerd.</p>	
15	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sociale instituties hebben vaak een lange traditie. – Sociale instituties zijn enerzijds vrij stabiel, maar anderzijds vrij veranderlijk/veranderbaar. – Een individu kan sociale instituties niet zomaar op eigen kracht veranderen. / Sociale instituties hebben een 'eigen realiteit'. 	
	per juist kenmerk	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit tekst 4 waaruit blijkt dat vertrouwen in de rechtspraak de objectieve veiligheid kan vergroten 1
- een redenering dat het hebben van vertrouwen in de rechtspraak de objectieve veiligheid kan vergroten, met een toepassing van het begrip objectieve veiligheid 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 4 blijkt dat als mensen vertrouwen hebben in de rechtspraak zij zich ook zelf eerder aan de regels van de rechtsorde houden (r. 18-20) 1
- Als mensen zich meer aan de regels van de rechtsorde houden, worden er minder overtredingen/misdrijven begaan en lopen mensen minder risico om slachtoffer te worden van een strafbaar feit. Daarmee wordt de objectieve veiligheid groter 1

17 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een redenering dat het hebben van vertrouwen in instituties als de politie en de rechtspraak de subjectieve veiligheid kan vergroten, met een toepassing van het begrip subjectieve veiligheid en informatie uit tekst 4 om de redenering te onderbouwen.

voorbeeld van een juist antwoord:

Uit tekst 4 blijkt dat wanneer mensen zich beschermd voelen door rechtshandhaving door politie en rechtspraak, zij meer op elkaar durven te vertrouwen. Als mensen meer op elkaar durven te vertrouwen, kan dit het gevoel van veiligheid en dus de subjectieve veiligheid vergroten.

18 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat of iemand kennis heeft over de rechterlijke macht onder andere afhankelijk is van zijn politieke socialisatie, met een toepassing van het kernconcept politieke socialisatie.

voorbeeld van een juist antwoord:

De rechterlijke macht maakt deel uit van de politieke cultuur in Nederland. Politieke socialisatie is het proces van overdracht en verwerving van de politieke cultuur van de groep(en) en samenleving waartoe mensen behoren. Het bijbrengen van kennis over de rechterlijke macht is dus een onderdeel van de politieke socialisatie van burgers.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Een dementievriendelijke samenleving

19 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van de demografische factor met een verwijzing naar het citaat “Door de vergrijzing zal het aantal mensen met dementie naar verwachting toenemen van 270.000 in 2019 naar 550.000 in 2040” 1
- een redenering dat de demografische omgevingsfactor de politieke steun voor het investeren van geld in de campagne voor een dementievriendelijke samenleving kan vergroten 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding is de demografische omgevingsfactor te herkennen: “Door de vergrijzing zal het aantal mensen met dementie naar verwachting toenemen van 270.000 in 2019 naar 550.000 in 2040” 1
- De demografische omgevingsfactor kan de politieke steun voor het investeren van geld in de campagne voor een dementievriendelijke samenleving vergroten, omdat de wetenschap dat er in Nederland steeds meer mensen met dementie zullen leven, politici de noodzaak kan doen inzien van het investeren in een dementievriendelijke(r) samenleving 1

20 maximumscore 3

- Het kenmerk van pressiegroepen dat zij het overheidsbeleid willen beïnvloeden is te herkennen, want er staat dat Alzheimer Nederland de politieke agenda beïnvloedt 1
- Het kenmerk dat pressiegroepen zich richten op één specifiek terrein / op deelbelangen is te herkennen, want er staat dat al hun werk draait om de wensen en behoeften van mensen met dementie en hun omgeving 1
- Pressiegroepen willen het overheidsbeleid beïnvloeden zonder kandidaten te stellen voor verkiezingen, terwijl politieke partijen het overheidsbeleid willen beïnvloeden door wel kandidaten te stellen voor verkiezingen.
Pressiegroepen komen niet op voor het algemeen belang / de samenleving als geheel / houden zich niet bezig met meerdere terreinen (maar met deelbelangen/specifiek terrein), en politieke partijen wel 1

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van de gedragsregulerende functie van socialisatie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat de gedragsregulerende functie van socialisatie te herkennen is, met informatie uit de inleiding op pagina 6 om deze functie te illustreren 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De gedragsregulerende functie van socialisatie is te herkennen, 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • want door de online training / de campagne wordt er kennis overgedragen over hoe mensen dementie kunnen herkennen en het best kunnen omgaan met mensen met dementie. Zij kunnen dan hun gedrag aanpassen als zij in contact komen met iemand die dementie heeft 	1
22	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat de campagne voor een dementievriendelijke samenleving de sociale cohesie in de samenleving kan versterken, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld uit tekst 5 waaruit het kernconcept sociale cohesie blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De campagne bestaat onder andere uit het aanbieden van (online) trainingen of scholing in het omgaan met mensen met dementie. Door deze trainingen en scholing leren mensen hoe ze het best kunnen omgaan met mensen met dementie. Zo benoemt de eigenaar van de supermarkt dat ze mensen die vergeten te betalen niet gaan aangeven bij de politie, maar gaan helpen, bijvoorbeeld met betalen of met zoeken (r. 35-44) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Hieruit blijkt meer verantwoordelijkheid voor het welzijn van mensen met dementie. / Dit kan het gevoel een groep te zijn / gezamenlijk lid te zijn van een gemeenschap, vergroten. Daarom kan de campagne voor een dementievriendelijke samenleving de sociale cohesie in de samenleving versterken 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitgangspunt van de confessionele stroming dat te herkennen is in tekst 5 1
- een uitleg waarom dit uitgangspunt in tekst 5 te herkennen is, met informatie uit tekst 5 waarin dit uitgangspunt te herkennen is 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 5 is het uitgangspunt gespreide verantwoordelijkheid te herkennen 1
- Uit tekst 5 blijkt dat burgers en bedrijven ook zorg en verantwoordelijkheid dragen voor een dementievriendelijke samenleving (r. 56-64) 1

24 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg hoe een training over dementie het referentiekader van werknemers verandert, met een toepassing van het begrip referentiekader 1
- een uitleg dat werknemers het gedrag van mensen met dementie anders zullen waarnemen (selectieve perceptie), zodat gebeurtenissen zoals beschreven in regel 22 tot en met 28 van tekst 5 voorkomen kunnen worden 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het referentiekader van mensen wordt onder andere gevormd door hun kennis en ervaringen. Een training over dementie verandert het referentiekader van mensen, omdat zij in de training signalen leren te herkennen van dementie en vaardigheden leren om met mensen met dementie om te gaan. Zij krijgen dus meer kennis over het gedrag van mensen met dementie 1
- Mensen nemen selectief waar. Hoe mensen gedrag waarnemen en interpreteren is afhankelijk van hun referentiekader. Zonder kennis over dementie kunnen werknemers gedrag van klanten met dementie anders waarnemen en interpreteren dan mét kennis over dementie. Waar de medewerkers voorafgaand aan de training misschien gedacht hadden aan crimineel gedrag, denken zij na de training wellicht eerder aan de mogelijkheid van dementie 1

Vraag	Antwoord	Scores
25	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van de mediaframing hypothese 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat deze hypothese in de verklaring van The en Olde Rikkert te herkennen is, met een toepassing van de mediaframing hypothese en informatie uit tekst 6 dat de media een eenzijdige focus hebben op de eindfase van de ziekte 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In deze verklaring is de mediaframing hypothese te herkennen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens The en Olde Rikkert belichten de media vooral/eenzijdig de eindfase van de ziekte (r. 19-20). Deze invalshoek is het frame. Hierdoor wordt het beeld dat mensen hebben van mensen met dementie (gestoorde, zielige mensen (r. 27-28); wilsonbekwaam, incontinent en vergeetachtig (r. 1-2)) beïnvloed 	1
26	maximumscore 3	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld uit tekst 6 van externe collectieve identiteit van mensen met dementie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een toepassing van het kernconcept identiteit op het gegeven dat de wens van iemand met de diagnose dementie is om de vroegere identiteit te houden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een redenering dat het bestaan van een spanning tussen persoonlijke en externe collectieve identiteit kan verklaren dat iemand met de diagnose dementie deze diagnose niet graag deelt met de bredere sociale omgeving 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 6 blijkt dat het beeld dat bestaat van mensen met dementie vaak een beeld is van wilsonbekwame, incontinente, zielige mensen (r. 1-2; r. 28). Dit is de externe collectieve identiteit van mensen met dementie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Iemand die net de diagnose dementie heeft gekregen wil graag het beeld van zichzelf behouden, en ook uitdragen naar anderen, als iemand die niet dement is, niet wilsonbekwaam, incontinent en zielig, en wil dus zijn vroegere persoonlijke identiteit behouden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit beeld van zichzelf komt niet overeen met de externe collectieve identiteit van mensen met dementie. De angst om door anderen vereenzelvigd te worden met deze externe collectieve identiteit zal iemand met de diagnose dementie ertoe kunnen brengen niet snel met de sociale omgeving te delen dat hij de diagnose dementie heeft gekregen 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- 27 **maximumscore 1**
(op de component) beperkte sociale (en politieke) participatie

5 Aanleveren scores

Verwerk per examinerator in de applicatie Wolf:

- de scores van de alfabetische eerste vijf kandidaten voor wie het tweede-tijdvak-examen de eerste afname is én
- de scores van alle herkansende kandidaten.

Cito gebruikt beide gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 28 juni te accorderen.

Ook na 28 juni kunt u nog tot en met 1 juli gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

derde tijdvak

Ook in het derde tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw derde-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

---

tekst 1	naar: www.trouw.nl , 14 juli 2017 https://www.trouw.nl/home/waarom-het-vrouwenvoetbal-niet-populair-is-en-wat-we-daaraan-kunnen-doen~a89c440d/
tekst 2	naar: Opzij, 5 oktober 2017
tekst 3	www.nscr.nl , mei 2017 Maden, M. van der, Malsch, M & Keijser, J. de (2017, 18 mei) Waarom vinden burgers dat rechters te licht straffen? [persbericht]. Geraadpleegd op https://www.nscr.nl/waarom-vinden-burgers-rechters-licht-straffen/
figuur 1	naar: Trema, mei 2017 Maden, M. van der, Malsch, M & Keijser, J. de (2017) Waarom wil de burger toch steeds dat rechters zwaarder straffen? Trema, tijdschrift voor de rechterlijke macht, mei 2017 (via: https://www.recht.nl/exit.html?id=228463&url=https%3A%2F%2Fwww.recht.nl%2Fattachment.html%3Fid%3D2877x61d0523573b07691f31f4c69cf00217e)

- tekst 4   Rechtstreeks 2, 2017
                    Vertrouwen in de rechtspraak, nu en in de toekomst? Van Noije en Putters.
- tekst 5   https://samendementievriendelijk.nl/sites/default/files/toespraak_staatssecretaris_van_rijn_bij_eu.pdf, 9 mei 2016
- tekst 6   <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2210966-strijd-tegen-vooroordelen-dementie-er-valt-nog-lang-goed-mee-te-leven.html>, 8 januari 2018